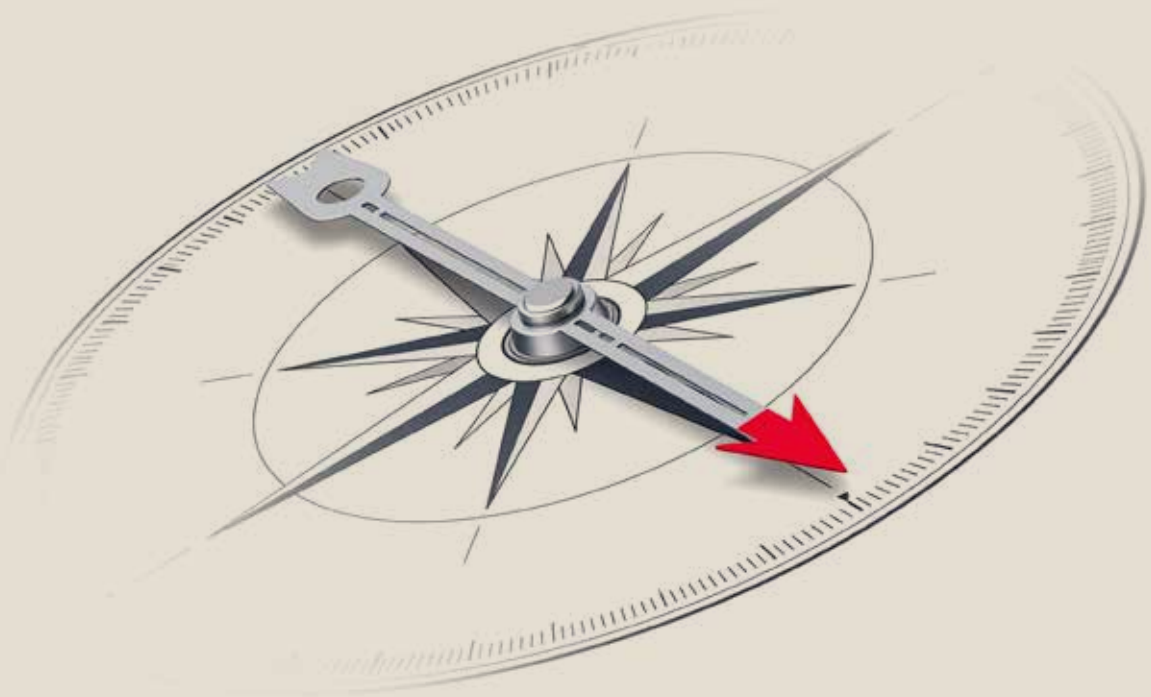

ДИРЕКТИВА (ЄС) 2024/1069 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ

про захист осіб, які беруть участь
у громадських обговореннях,
від явно необґрунтованих позовів
або неправомірних судових
проваджень («стратегічні позови
проти громадської участі»)

від 11 квітня 2024 року

Перекладач: Андрій Іщенко

Експерт-консультант: Оксана Нестеренко

Представляємо неофіційний переклад Директиви (ЄС) 2024/1069, яка встановлює стандарти захисту від стратегічних позовів проти участі громадськості (SLAPP). Переклад підготовлено Міждисциплінарним науково-освітнім центром протидії корупції в Україні (ACREC) у рамках проєкту «Протидія SLAPP: адаптація українського законодавства до стандартів ЄС».

Цей текст є надзвичайно важливим для законотворців, юристів, журналістів та представників громадських організацій, оскільки він забезпечує необхідну правову основу для ефективної імплементації механізмів протидії SLAPP в українське законодавство на шляху до інтеграції з ЄС.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ І РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ ДОГОВІР ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,
ЗОКРЕМА ПУНКТ (F) ЧАСТИНИ ДРУГОЇ СТАТТІ 81 ЦЬОГО ДОГОВОРУ,
БЕРУЧИ ДО УВАГИ ПРОПОЗИЦІЮ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ,
БЕРУЧИ ДО УВАГИ ВИСНОВОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
КОМІТЕТУ,
ПІСЛЯ ПЕРЕДАННЯ ПРОЄКТУ ЗАКОНОДАВЧОГО АКТА НАЦІОНАЛЬНИМ
ПАРЛАМЕНТАМ,
ДІЮЧИ ВІДПОВІДНО ДО ЗВИЧАЙНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ,¹ ВРАХОВУЮЧИ
ТАКЕ:

- (1) Союз поставив собі за мету підтримувати та розвивати простір свободи, безпеки та правосуддя, в якому забезпечується вільне пересування осіб. Для створення такого простору Союз має, зокрема, вживати щодо судового співробітництва у цивільних справах з транскордонним елементом заходів, які є необхідними для усунення перешкод належному функціонуванню цивільного судочинства. Цієї мети, у разі необхідності, слід досягати шляхом сприяння узгодженості процесуальних правил у цивільних справах, що застосовуються в державах-членах.
- (2) Стаття 2 Договору про Європейський Союз (ДЄС) визначає, що Союз ґрунтується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема прав осіб, що належать до меншин.
- (3) Стаття 10(3) ДЄС визначає, що кожен громадянин Союзу має право брати участь у демократичному житті Союзу. Хартія основних прав Європейського Союзу («Хартія») передбачає, серед іншого, право на повагу до приватного і сімейного життя, на захист персональних даних, на свободу вираження поглядів та інформації, яке включає повагу до свободи і плюралізму засобів масової інформації, на свободу мирних зібрань та об'єднань, а також право на ефективний засіб правового захисту і на справедливий судовий розгляд.
- (4) Право на свободу вираження поглядів та інформації, закріплене у статті 11 Хартії, включає право дотримуватися своїх поглядів та одержувати і поширювати інформацію й ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Необхідно надати статті 11 Хартії значення та обсяг відповідної статті 10 Європейської конвенції з прав людини («ЄКПЛ») про право на свободу вираження поглядів у тлумаченні Європейського суду з прав людини («ЄСПЛ»).
- (5) У своїй резолюції від 11 листопада 2021 року про зміцнення демократії, свободи та плюралізму ЗМІ в ЄС Європейський парламент закликав Комісію запропонувати пакет інструментів м'якого права та обов'язкових правових (законодавчих) актів для вирішення зростаючої кількості стратегічних судових позовів проти громадської участі («стратегічні позови проти громадської участі – СППГУ»), що стосуються журналістів, неурядових організацій (НУО), науковців та громадянського суспільства в ЄС. Парламент висловив потребу в законодавчих заходах у сфері цивільного та кримінально-процесуального права, як-от механізм дострокового припинення неправомірних цивільних позовів, право на повне відшкодування витрат, понесених відповідачем, та право на відшкодування шкоди. Резолюція від 11 листопада 2021 року також містила заклик до забезпечення належної підготовки суддів та інших фахівців правничих професій щодо СППГУ, створення спеціального фонду для надання фінансової підтримки потерпілим від СППГУ, а також запровадження публічного реєстру судових рішень у справах СППГУ. Крім того, Європейський парламент закликав переглянути Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського парламенту та Ради² Регламент (ЄС) № 864/2007 Євро-

1 ОJ C 75, 28.2.2023, р. 143.

2 Позиція Європейського парламенту від 27 лютого 2024 року (ще не опублікована в Офіційному віснику Європейського Союзу) та рішення Ради від 19 березня 2024 року.

3 Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (ОВ L 351, 20.12.2012, с. 1).

пейського парламенту та Ради⁴ (4) з метою запобігання «libel tourism» (поданню позовів про дифамацію у сприятливих юрисдикціях) або «forum shopping» (вибору сприятливого судового юрисдикції).

- (6) Метою цієї Директиви є усунення перешкод належному функціонуванню цивільного судочинства з одночасним забезпеченням захисту фізичних та юридичних осіб, у зв'язку з їхньою громадською участю, зокрема журналістів, видавців, медіаорганізацій, викривачів та правозахисників, а також громадських організацій, професійних спілок, митців, дослідників і науковців, від судових проваджень, відкритих проти них з метою перешкоджання їхньої громадської участі.
- (7) Право на свободу вираження поглядів є основоположним правом, яке має здійснюватися з усвідомленням обов'язку та відповідальності, з урахуванням основоположного права осіб на одержання неупередженої інформації, а також поваги до основоположного права на захист репутації, захист персональних даних і повагу до приватного життя. У разі конфлікту між цими правами всі сторони повинні мати доступ до суду з належним дотриманням принципу справедливого судового розгляду. З цією метою ця Директива має залишати за судом або трибуналом, у провадженні якого перебуває справа, дискреційні повноваження вирішувати, чи є застосування відповідних процесуальних гарантій доречним у конкретній справі. Здійснюючи такі дискреційні повноваження, суд не має застосовувати відповідні процесуальні гарантії, наприклад, коли громадська участь є недобросовісною, зокрема у випадках, коли в межах такої участі відповідач поширював дезінформацію або фабрикував звинувачення з метою завдання шкоди репутації позивача.
- (8) Журналісти відіграють важливу роль у сприянні суспільній дискусії, а також у поширенні й одержанні інформації, поглядів та ідей. Вони повинні мати змогу здійснювати свою діяльність ефективно та без страху з метою забезпечення доступу громадян до різноманітних поглядів у європейських демократіях. Незалежна, професійна та відповідальна журналістика, а також доступ до інформації, що відображає різноманіття поглядів, є ключовими засадами демократії. Вкрай важливо, щоб журналісти мали необхідний простір для участі у відкритих, вільних і чесних дискусіях та для протидії дезінформації, маніпулюванню інформацією та втручання відповідно до журналістської етики, а також щоб їм забезпечувався захист у разі добросовісного здійснення ними журналістської діяльності.
- (9) Ця Директива не містить визначення поняття «журналіст», оскільки її метою є захист будь-яких фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у публічних дебатах із суспільних питань (громадська участь). Водночас слід наголосити, що журналістська діяльність здійснюється широким колом суб'єктів, зокрема репортерами, аналітиками, оглядачами та блогерами, а також іншими особами, які здійснюють форми самостійного оприлюднення у друкованій формі, в мережі Інтернет або іншим чином.
- (10) Ключову роль у викритті організованої злочинності, зловживання владою, корупції, порушень основоположних прав та екстремізму, а також у протидії цим явищам відіграють, зокрема, журналісти-розслідувачі та медіаорганізації. Їхня діяльність пов'язана з особливо високими ризиками – вони зазнають дедалі більшої кількості нападів, убивств і погроз, а також залякування та переслідування. Необхідною є надійна система гарантій і захисту, яка б унеможливила для журналістів-розслідувачів виконання їхньої ключової наглядової ролі у питаннях, що становлять суспільний інтерес, без остраху зазнати покарання за пошук правди та інформування громадськості.
- (11) Правозахисники мають мати змогу брати активну участь у громадському житті та сприяти забезпеченню підзвітності без остраху перед залякуванням. До правозахисників належать фізичні особи, групи та організації громадянського суспільства, які сприяють утвердженню та захисту загально визнаних прав людини і основоположних свобод. Діяльність правозахисників спрямована на сприяння та забезпечення захисту цивільних, політичних, економічних, соціальних, куль-

4 Регламент (ЄС) № 864/2007 Європейського парламенту та Ради від 11 липня 2007 року про право, що застосовується до позадоговірних зобов'язань (Рим II) (ОВ L 199, 31.7.2007, с. 40).

турних, екологічних і кліматичних прав, прав жінок та осіб LGBTIQ (ЛГБТІК), а також на боротьбу з прямою або непрямю дискримінацією, як це передбачено статтею 21 Хартії. З огляду на політику Союзу у сфері довкілля та клімату, слід також приділяти увагу захисникам екологічних прав, оскільки вони відіграють важливу роль у європейських демократіях.

- (12) Інші важливі учасники суспільних дискусій, як-от науковці, дослідники чи митці, також потребують належного захисту, оскільки вони можуть ставати об'єктом СППГУ. У демократичному суспільстві вони мають мати змогу викладати, навчатися, проводити дослідження, здійснювати виконавську діяльність та спілкуватися без остраху репресій. Наукові працівники та дослідники відіграють засадничу роль у суспільній дискусії та поширенні знань, забезпечують інформаційну основу демократичних дискусій та протидіють дезінформації.
- (13) Здорова та життєздатна демократія вимагає, щоб люди мали змогу брати активну участь у суспільній дискусії без невинного втручання з боку органів державної влади або інших впливових суб'єктів, внутрішніх чи іноземних. З метою забезпечення змістовної участі особи мають мати доступ до достовірної інформації, яка дає їм змогу формувати власні погляди та здійснювати власне судження у публічному просторі, в якому різні погляди можуть вільно висловлюватися.
- (14) З метою формування і розвитку такого середовища важливо забезпечити захист фізичних і юридичних осіб від неправомірних судових проваджень, спрямованих на перешкоджання участі у громадських обговореннях. Такі судові провадження відкриваються не з метою забезпечення доступу до правосуддя, а для придушення суспільної дискусії та недопущення розслідування і висвітлення порушень права Союзу та національного права, зазвичай шляхом переслідування та залякування.
- (15) Ініціаторами СППГУ зазвичай виступають впливові суб'єкти, зокрема фізичні особи, лобістські групи, корпорації, політичні діячі та державні органи, що мають на меті придушення суспільної дискусії. У них часто використовується нерівність становища сторін, коли позивач має сильніші фінансові або політичні позиції, ніж відповідач. Хоча нерівність становища сторін не є невід'ємною складовою таких справ, у разі наявності вона істотно посилює як шкідливі наслідки, так і стримувальний вплив судових процесів, спрямованих проти громадської участі. У разі наявності зловживання позивачем економічними перевагами або політичним впливом на відповідача, поряд із відсутністю правових підстав, викликає особливе занепокоєння, якщо відповідні неправомірні судові процеси прямо чи опосередковано фінансуються з державного бюджету та поєднуються з іншими прямими чи опосередкованими заходами держави проти незалежних медіаорганізацій, незалежної журналістики та громадянського суспільства.
- (16) Судові процеси проти громадської участі можуть негативно впливати на довіру та репутацію фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у громадських обговореннях, а також виснажувати їхні фінансові та інші ресурси. У результаті таких проваджень публікація інформації з питань, що становлять суспільний інтерес, може бути відтерміновуватися або взагалі унеможливлюватися. Тривалість процедур та фінансовий тиск можуть чинити стримувальний вплив на фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у публічних дебатах із суспільних питань. Відтак існування такої практики може мати щодо їхньої діяльності стримувальний ефект, сприяючи самоцензурі в очікуванні можливих майбутніх судових проваджень, що призводить до негативних наслідків для суспільної дискусії на шкоду суспільству в цілому.
- (17) Особи, щодо яких відкрито неправомірні судові провадження, спрямовані проти громадської участі, можуть одночасно стикатися з кількома такими провадженнями, часом ініційованими у кількох юрисдикціях. Ця Директива застосовується лише до питань цивільного чи комерційного характеру з транскордонним елементом, хоча практики, спрямовані на недопущення, обмеження або покарання осіб за участь у громадських обговореннях, можуть також стосуватися адміністративних чи кримінальних справ або поєднувати різні види проваджень.

Провадження, відкриті в юрисдикції однієї держави-члена проти особи, яка має місце проживання або місцезнаходження в іншій державі-члені, зазвичай є складнішими та більш витратними для відповідача. Позивачі у судових процесах, спрямованих проти громадської участі, також можуть використовувати процесуальні інструменти з метою збільшення тривалості та вартості судового розгляду та з метою відкриття проваджень у юрисдикції, яку вони вважають сприятливою для своєї справи, замість юрисдикції, найбільш належної для розгляду позову («forum shopping» – вибір сприятливого суду). Фінансовий тиск, тривалість і різноманітність процедур, а також загроза штрафних санкцій є потужними інструментами залякування і примусу до мовчання критично налаштованих осіб. Така практика також покладає на судові системи невинуватих і шкідливий тягар та призводить до неналежного використання їхніх ресурсів, що становить зловживання такими системами.

- (18) Гарантії захисту, передбачені цією Директивою, застосовуються до будь-якої фізичної чи юридичної особи, яка прямо або опосередковано бере участь у публічних дебатах із суспільних питань (громадська участь). Вони також мають забезпечити захист фізичних або юридичних осіб, які – на професійній або особистій основі – підтримують, сприяють чи надають товари або послуги іншій особі у цілях, безпосередньо пов'язаних із участю громадськості у вирішенні питань, що становлять суспільний інтерес (як-от адвокати, члени сім'ї, постачальники послуг доступу до інтернету, видавництва або друкарні), і які зазнають або яким загрожують судові провадження за таку підтримку, сприяння чи надання товарів або послуг особам, що стали об'єктом СППГУ.
- (19) Ця Директива застосовується до будь-якого виду правових вимог чи позовів цивільного або комерційного характеру з транскордонним елементом, поданих у рамках цивільного судочинства, незалежно від характеру суду чи трибуналу. Це поширюється на процедури щодо тимчасових та забезпечувальних заходів, контрзаходів або інших окремих видів засобів правового захисту, передбачених іншими правовими актами. У разі пред'явлення цивільних позовів у межах кримінального провадження ця Директива застосовується, якщо розгляд таких позовів повністю регулюється нормами цивільного процесуального права. Однак вона не має застосовуватися, якщо розгляд таких позовів повністю або частково регулюється нормами кримінально-процесуального права.
- (20) Ця Директива не має застосовуватися до позовів, що впливають з відповідальності держави за дії або бездіяльність при здійсненні державної влади (acta iure imperii), або до позовів проти посадових осіб, які діють від імені держави, або до відповідальності за дії органів державної влади, включно з відповідальністю публічно призначених службових осіб. Держави-члени можуть розширити сферу застосування процесуальних гарантій, передбачених цією Директивою, на такі позови відповідно до національного законодавства. Відповідно до усталеної судової практики Суду Європейського Союзу, судові провадження можуть підпадати під сферу «цивільних та комерційних справ», про які йдеться в цій Директиві, якщо їхньою стороною є держава або державний орган, якщо відповідні дії або бездіяльність не пов'язані зі здійсненням державних повноважень. Ця Директива не має застосовуватися до кримінальних справ або арбітражу.
- (21) Ця Директива встановлює мінімальні правила, надаючи таким чином змогу державам-членам приймати або зберігати чинними положення, більш сприятливі для осіб, які беруть участь у громадських обговореннях, включно з національними положеннями, що встановлюють більш ефективні процесуальні гарантії, як-от режим відповідальності, який забезпечує збереження та захист права на свободу вираження поглядів та інформації. Імплементация цієї Директиви не має слугувати підставою для будь-якого відступу від рівня захисту, який уже існує в кожній державі-члені.
- (22) Громадська участь має визначатися як будь-яке висловлювання або будь-яка діяльність фізичної або юридичної особи у здійсненні фундаментальних прав, як-от свобода вираження поглядів та інформації, свобода мистецтва та науки або свобода мирних зібрань і об'єднань, що стосується питання, яке є предме-

том поточного або майбутнього суспільного інтересу, включно зі створенням, демонстрацією, рекламою або просуванням іншими способами журналістських, політичних, дослідницьких, наукових, художніх, коментувальних або сатиричних повідомлень, публікацій або творів, а також маркетингової діяльності. Майбутній суспільний інтерес означає, що певне питання може ще не бути предметом суспільного інтересу, однак може набути такого характеру, коли про нього стане відомо громадськості, наприклад, завдяки публікації. Участь у громадських обговореннях також може включати діяльність, пов'язану зі здійсненням академічної свободи та свободи мистецтва, правом на свободу об'єднання і свободу мирних зібрань, зокрема організацію або участь у лобістській діяльності, демонстраціях і протестах, а також діяльність, що впливає зі здійснення права на належне адміністрування та права на ефективний засіб правового захисту, як-от подання звернень до судів або адміністративних органів та участь у публічних слуханнях. Участь у громадських обговореннях має також охоплювати підготовчі, супровідні або допоміжні види діяльності, що мають прямий і невід'ємний зв'язок із заявами або діяльністю, на які спрямовано СППГУ з метою перешкоджання громадської участі. Така діяльність має безпосередньо стосуватися конкретного акту громадської участі або ґрунтуватися на договірних відносинах між фактичним об'єктом СППГУ та особою, яка здійснює підготовчу, допоміжну або супровідну діяльність. Подання позовів не проти журналіста чи правозахисника, а проти інтернет-платформи, на якій вони публікують свої роботи, або проти компанії, яка друкує текст, чи магазину, який продає текст, може бути ефективним способом перешкоджання громадської участі, оскільки без таких послуг неможливо оприлюднювати погляди і, відтак, вони не можуть впливати на суспільну дискусію. Крім того, громадська участь може охоплювати інші види діяльності, спрямовані на інформування або вплив на громадську думку чи на стимулювання вчинення дій громадськістю, включно з діяльністю приватних чи публічних суб'єктів щодо певного питання суспільного інтересу, як-от організацією досліджень, опитувань, кампаній чи будь-яких інших колективних дій або участю у них.

- (23) Питання, що становлять суспільний інтерес, мають визначатися як питання, що стосуються реалізації основоположних прав. Це охоплює, зокрема, питання гендерної рівності, захисту від гендерно зумовленого насильства та запобігання дискримінації, захисту верховенства права, а також свободи та плюралізму засобів масової інформації. Це також має включати якість, безпеку або інші відповідні аспекти товарів, продуктів або послуг, якщо такі питання мають значення для охорони здоров'я, безпеки, довкілля, клімату або прав споживачів і працівників. Суто індивідуальний спір між споживачем і виробником або постачальником послуг щодо товару, продукції чи послуги має підпадати під поняття «питання суспільного інтересу» лише тоді, коли таке питання містить елемент суспільного інтересу, наприклад коли воно стосується продукції чи послуги, які не відповідають екологічним стандартам або стандартам безпеки.
- (24) Діяльність фізичної або юридичної особи, яка є публічною особою, також має розглядатися як питання, що становлять суспільний інтерес, оскільки громадськість може виявляти до них правомірний інтерес. Водночас правомірного інтересу немає, коли єдиною метою заяви чи діяльності щодо такої особи є задоволення цікавості певної аудиторії щодо подробиць приватного життя фізичної особи.
- (25) Питання, які перебувають на розгляді законодавчого, виконавчого або судового органу чи в межах будь-яких інших офіційних проваджень, є прикладами питань, які становлять суспільний інтерес. Конкретними прикладами таких питань можуть бути законодавство щодо екологічних стандартів або безпеки продукції, екологічний дозвіл для підприємства або шахти, які забруднюють довкілля, чи судові провадження, що мають правове значення, яке виходить за межі індивідуальної справи, наприклад провадження щодо рівності, дискримінації на робочому місці, екологічних злочинів або відмивання коштів.
- (26) Звинувачення у корупції, шахрайстві, розтраті, відмиванні коштів, вимаганні, примусі, сексуальних домаганнях та гендерно зумовленому насильстві, а також в ін-

ших формах залякування та злочинності, включно з фінансовою злочинністю та екологічними злочинами, вважаються питаннями, що становлять суспільний інтерес. Якщо відповідне правопорушення становить питання суспільного інтересу, не має значення, кваліфікується воно як кримінальне чи адміністративне правопорушення за національним законодавством.

- (27) Діяльність, спрямована на захист цінностей, закріплених у статті 2 ДЄС, на додержання принципу невтручання у демократичні процеси, а також на забезпечення або сприяння публічному доступу до інформації з метою боротьби з дезінформацією, включно із захистом демократичних процесів від неналежного втручання, також вважається питанням, що становить суспільний інтерес.
- (28) Зловживання судовими процесами проти громадської участі, зазвичай включають процесуальні тактики, які застосовує позивач недобросовісно, зокрема тактики, що стосуються вибору юрисдикції, спирання на одну або більше повністю чи частково явно необґрунтованих позовних вимог, заявлення надмірних вимог, використання затягування або відмову від позову на пізніх стадіях провадження, ініціювання множинних процесів у аналогічних справах, а також спричинення відповідачу непропорційних витрат у ході процесу. При визначенні того, чи має судовий процес характер зловживання, слід також враховувати минулу поведінку позивача, зокрема будь-які випадки використання правових процедур з метою залякування. Такі процесуальні прийоми, які часто поєднуються з різними формами залякування, переслідування чи погроз до або під час провадження, використовуються позивачем з метою, відмінною від забезпечення доступу до правосуддя чи добросовісного здійснення права, і спрямовані на досягнення стримувального впливу на громадську участь, яке є предметом спору.
- (29) Позовні вимоги, що заявляються у неправомірних судових провадженнях, спрямованих проти участі громадськості, можуть бути як повністю, так і частково необґрунтованими. Це означає, що для визнання провадження неправомірним позовна вимога не обов'язково має бути повністю необґрунтованою. Наприклад, навіть незначне порушення прав особистості, яке може стати підставою для подання позову про відшкодування шкоди відповідно до чинного законодавства, може бути визнане зловживанням, якщо сума відшкодування або спосіб його стягнення є явно надмірними. Водночас, якщо позивач у судовому провадженні заявляє обґрунтовані позовні вимоги, такі провадження не мають вважатися зловживанням для цілей цієї Директиви.
- (30) У випадках, коли СППГУ мають транскордонний вимір, складність і виклики, з якими стикаються відповідачі, зростають, оскільки їм доводиться мати справу з судовими процесами в інших юрисдикціях, іноді в декількох юрисдикціях одночасно. Це, своєю чергою, тягне за собою додаткові витрати та додатковий тягар зі ще більш несприятливими наслідками. Справа вважається такою, що має транскордонний елемент, за винятком тих випадків, коли сторони знаходяться у тій самій державі-члені, що й суд, до якого вони звертаються, і всі інші елементи, що мають відношення до справи, що розглядається, знаходяться в цій державі-члені. До повноважень суду належить визначення елементів, що є істотними для справи, що розглядається, залежно від конкретних обставин кожної справи, з урахуванням, зокрема, за потреби, конкретного акту громадської участі або конкретних елементів, що вказують на можливе зловживання судовими процесами проти громадської участі, особливо якщо ініційовано кілька процесів більше ніж в одній юрисдикції. Таке визначення суду має ухвалюватися незалежно від використуваних засобів комунікації.
- (31) Відповідачі мають мати можливість подавати заяви про застосування таких процесуальних гарантій: внесення забезпечення для покриття витрат провадження та, у відповідних випадках, для можливого відшкодування шкоди; дострокове відхилення явно необґрунтованих позовів; а також про застосування засобів правового захисту, а саме присудження витрат і санкцій або інших рівнозначно ефективних належних заходів. Такі процесуальні гарантії мають застосовуватися відповідно до права на ефективний засіб правового захисту та на справедливий судовий розгляд, закріпленого у статті 47 Хартії, залишаючи суду дискреційні

повноваження в індивідуальних справах для належного розгляду відповідного питання, що, своєю чергою, уможлиблює швидке відхилення явно необґрунтованих позовів без обмеження ефективного доступу до правосуддя.

- (32) Держави-члени мають забезпечити, щоб усі процесуальні гарантії, передбачені цією Директивою, були доступні фізичним і юридичним особам, щодо яких відкрито судові провадження у зв'язку громадською участю, і щоб реалізація цих гарантій не була надмірно обтяжливою. Встановлення або збереження чинності конкретних процесуальних правил, вимог до форми та способів, за якими суд або трибунал, у провадженні якого перебуває справа, має розглядати заяви про застосування процесуальних гарантій, належить до регулювання національним правом. Наприклад, держави-члени можуть застосовувати чинні норми цивільного процесуального права щодо роботи з доказами для оцінювання того, чи виконано умови застосування процесуальних гарантій, або можуть установлювати щодо цього питання спеціальні правила.
- (33) Для забезпечення розгляду заяв про внесення забезпечення та про дострокове відхилення у прискореному порядку держави-члени можуть встановлювати строки проведення судових засідань або ухвалення судом рішення. Крім того, вони можуть запроваджувати схеми, аналогічні процедурам щодо забезпечувальних заходів. З метою якнайшвидшого завершення проваджень держави-члени, відповідно до свого національного процесуального права, мають докладати зусиль для забезпечення того, щоб у разі подання відповідачем заяви про засоби правового захисту за цією Директивою рішення за такою заявою ухвалювалося у прискореному порядку, зокрема шляхом використання вже наявних за національним правом процедур прискореного розгляду.
- (34) При зловживанні судовими процесами проти громадської участі позивачі свідомо відкликають або змінюють позовні вимоги чи процесуальні документи з метою уникнення присудження судом витрат на користь сторони, що виграла справу. У деяких державах-членах така правова тактика може спричинитися до того, що відповідач втрачає можливість отримання відшкодування судових витрат. Такі відкликання або зміни, якщо це передбачено національним законодавством і вони не пов'язані зі шкодою для права сторін розпоряджатися провадженням, не мають впливати на можливість відповідача подавати скарги на зловживання судовим процесом проти громадської участі відповідно до національного законодавства. Це має здійснюватися без шкоди для можливості держав-членів передбачати, що процедурні гарантії можуть застосовуватися з ініціативи суду (*ex officio*).
- (35) З метою забезпечення ефективнішого рівня захисту об'єднання, організації, профспілки та інші суб'єкти, які відповідно до критеріїв, встановлених національним правом, мають законний інтерес у захисті або сприянні реалізації прав осіб, залучених до участі у громадських обговореннях (громадська участь), мають мати можливість за згодою відповідача підтримувати його у судових процесах, відкритих у зв'язку з громадською участю. Така підтримка має забезпечити можливість залучення спеціалізованих знань таких суб'єктів у відповідних провадженнях, що сприятиме оцінці судом того, чи є провадження неправомірним або позов явно необґрунтованим. Зокрема, така підтримка може полягати у наданні інформації, що стосується справи, у вступі до судового провадження на користь відповідача або мати будь-яку іншу форму, передбачену національним правом. Умови, за яких неурядові організації можуть підтримувати відповідача, а також процесуальні вимоги до такої підтримки, зокрема, за потреби процесуальні строки, мають визначатися національним правом. Це має застосовуватися без шкоди для наявних прав на представництво та вступ у провадження, гарантованих іншим правом Союзу або національним правом. Держави-члени, у яких не встановлено критеріїв законного інтересу, можуть передбачити, що суб'єкти загалом можуть підтримувати відповідача відповідно до цієї Директиви.
- (36) З метою забезпечення для відповідача додаткової гарантії слід передбачити можливість ухвалення рішення про внесення забезпечення на покриття орієнтованих витрат провадження, що може охоплювати витрати відповідача на прав-

ничу допомогу, а також, якщо це передбачено національним правом, орієнтовну суму відшкодування шкоди. Водночас необхідно забезпечити баланс між таким заходом і правом позивача на доступ до правосуддя. Суд чи трибунал, який розглядає справу, має мати можливість, якщо вважатиме це за доцільне, зобов'язати позивача надати забезпечення у разі наявності обставин, що свідчать про те, що провадження є неправомірними, або існує ризик невідшкодування відповідачеві витрат, або з огляду на економічне становище сторін чи інші подібні критерії, встановлені національним правом. Надання забезпечення не становить вирішення справи по суті, а слугує запобіжним заходом для гарантування дієвості остаточного рішення, яким встановлено зловживання процесуальними правами, та для покриття витрат і, якщо це передбачено національним правом, потенційної шкоди, завданої відповідачеві, зокрема у разі ризику непоправної шкоди. Питання про те, чи має забезпечення призначатися судом з власної ініціативи або за заявою відповідача, мають вирішувати держави-члени. Якщо це передбачено національним правом, можливість надання забезпечення має передбачатися на будь-якій стадії судового провадження.

- (37) Рішення про дострокове відхилення позову має бути рішенням по суті, ухваленим після належного розгляду. Держави-члени мають ухвалити нові правила або застосовувати чинні правила національного права таким чином, щоб суд чи трибунал міг вирішувати питання про відхилення явно необґрунтованих позовів щойно отримає інформацію, необхідну для належного мотивування такого рішення. Таке відхилення має здійснюватися на якомога ранішій стадії процесу, проте цей момент може настати в будь-який час під час провадження залежно від того, коли суд чи трибунал отримає таку інформацію, відповідно до національного права. Можливість ухвалення рішення про дострокове відхилення позову не перешкоджає застосуванню національних норм, які надають судам чи трибуналам право оцінювати допустимість позову ще до відкриття провадження.
- (38) Якщо відповідач подав заяву про відхилення позову як явно необґрунтованого, суд чи трибунал має розглянути таку заяву у прискореному порядку відповідно до національного права, щоб пришвидшити оцінку того, чи є позов явно необґрунтованим, з урахуванням конкретних обставин справи.
- (39) Відповідно до загальних принципів цивільного процесу позивач, який пред'являє позов проти фізичної або юридичної особи у зв'язку з їх громадською участю, несе тягар доказування обґрунтованості такого позову. У разі подання відповідачем заяви про дострокове відхилення позову позивач, з метою уникнення такого відхилення, має обґрунтувати позов принаймні так, щоб суд міг дійти висновку, що позов не є явно необґрунтованим.
- (40) Рішення про дострокове відхилення позову має підлягати оскарженню. Рішення про відмову у достроковому відхиленні позову також може підлягати оскарженню відповідно до національного права.
- (41) Якщо суд встановив, що провадження є неправомірними, до витрат мають включатися всі види витрат провадження, які можуть присуджуватися за національним правом, включно з повними витратами відповідача на правничу допомогу, якщо такі витрати не є надмірними. Якщо національне право не передбачає присудження в повному обсязі витрат на правничу допомогу понад рівень, визначений установленими законом таблицями ставок, держави-члени мають забезпечити, щоб такі витрати в повному обсязі покривав позивач іншими способами, передбаченими національним правом. Водночас повні витрати на правничу допомогу не мають присуджуватися, коли такі витрати є надмірними, наприклад, якщо було погоджено непропорційні гонорари. Суд має ухвалювати рішення щодо судових витрат відповідно до національного права.
- (42) Головна мета надання судам чи трибуналам можливості накладати штрафи або застосовувати інші, так само ефективні та належні заходи, полягає у стримуванні потенційних позивачів від ініціювання неправомірних судових проваджень проти участі громадськості. Інші належні заходи, зокрема виплата відшкодування шкоди або оприлюднення судового рішення, якщо це передбачено національ-

ним правом, мають бути так само ефективними, як і штрафи. Якщо суд встановив, що провадження є неправомірними, такі штрафи або інші так само ефективні та належні заходи мають визначатися у кожному конкретному випадку, бути пропорційними характеру виявленого зловживання та його ознакам і враховувати потенційний шкідливий або стримувальний вплив таких проваджень на участь у громадських обговореннях, а також економічне становище позивача, який скористався нерівністю становища сторін. Порядок сплати будь-яких грошових сум визначають держави-члени.

- (43) У транскордонному контексті важливо також визнавати загрозу СППГУ у третіх країнах, спрямованих проти журналістів, правозахисників та інших осіб, що беруть участь у громадських обговореннях, які мають місце постійного перебування на території Союзу. У третіх країнах у справах СППГУ може мати місце присудження надмірного відшкодування шкоди проти осіб, які беруть участь у громадських обговореннях. Судові провадження в третіх країнах є складнішими та більш витратними для осіб, проти яких спрямовані СППГУ. З метою захисту демократії та права на свободу вираження поглядів і інформації в Союзі та щоб запобігти нівелюванню гарантій, передбачених цією Директивою, шляхом звернення до судових проваджень в інших юрисдикціях, важливо забезпечити захист від явно необґрунтованих позовів і неправомірних судових проваджень проти участі громадськості у третіх країнах. Держави-члени самостійно вирішують, чи відмовляти у визнанні та виконанні рішення суду третьої країни як такого, що явно суперечить публічному порядку (*ordre public*), або на підставі окремої підстави для відмови.
- (44) Ця Директива створює нову спеціальну підставу для визначення юрисдикції, щоб забезпечити наявність у Союзі ефективного засобу правового захисту для осіб, проти яких спрямовані СППГУ і які мають місце постійного перебування на території Союзу, щодо неправомірних судових проваджень проти участі громадськості, відкритих у суді чи трибуналі третьої країни позивачем, який має місце постійного перебування за межами Союзу. Зазначена спеціальна підстава для визначення юрисдикції має застосовуватися незалежно від того, чи ухвалено рішення або чи набрало воно законної сили, оскільки особи, проти яких спрямовані СППГУ, можуть зазнавати шкоди та нести витрати вже із самого початку судового провадження, а можливо й без ухвалення будь-якого рішення, наприклад у разі відкриття позову. Водночас держави-члени мають мати можливість ухвалювати рішення щодо обмеження здійснення цієї юрисдикції, доки провадження у третій країні триває, відповідно до національного права, наприклад шляхом зупинення провадження в державі-члені. Ця спеціальна підстава визначення юрисдикції надає особам, проти яких спрямовані СППГУ і які мають місце постійного перебування на території Союзу, можливість звертатися до судів чи трибуналів за місцем свого перебування з вимогою про відшкодування шкоди та витрат, уже понесених або понесення яких обґрунтовано очікується у зв'язку з провадженням у суді чи трибуналі третьої країни. Зазначена спеціальна підстава юрисдикції покликана слугувати стримувальним засобом щодо СППГУ, відкритих у третіх країнах проти осіб, які мають місце постійного перебування на території Союзу, а рішення, ухвалені в таких провадженнях, має підлягати виконанню, зокрема, якщо позивач, який має місце постійного перебування поза межами Союзу, має активи в Союзі. Положення цієї Директиви щодо зазначеної спеціальної підстави визначення юрисдикції не охоплюють питання застосовного права або матеріально-правових норм щодо відшкодування шкоди як таких.
- (45) Ця Директива не має впливати на застосування двосторонніх і багатосторонніх конвенцій та угод між третьою державою і Союзом або державою-членом, укладених до дати набрання чинності цією Директивою, зокрема Луганської конвенції 2007 року (*Lugano Convention, 2007*), відповідно до статті 351 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС).
- (46) Держави-члени мають зробити доступною в одному місці, у так званому «єдиному вікні», інформацію про наявні процесуальні гарантії, засоби правового захисту та заходи підтримки з метою забезпечення безоплатного та зручного

доступу до спеціалізованої інформації для осіб, проти яких спрямовані СППГУ, щоб допомогти їм знайти всю актуальну інформацію. Для СППГУ типовим є те, що особи, проти яких вони спрямовані, зазнають тяжких фінансових наслідків, а також психологічної та репутаційної шкоди. Спричинення такої шкоди є однією із цілей позивачів у справах СППГУ, коли вони ініціюють неправомірні судові провадження проти участі громадськості. Отже, інформація, що надається через «єдине вікно», має охоплювати чинні механізми підтримки, зокрема відомості про відповідні організації та об'єднання, які надають правову або фінансову допомогу та психологічну підтримку особам, проти яких спрямовані СППГУ. Ця Директива не визначає форму такого «єдиного вікна».

- (47) Метою оприлюднення відповідних судових рішень є підвищення обізнаності щодо СППГУ та забезпечення джерела інформації для судів, правників і широкої громадськості. Таке оприлюднення має відповідати праву Союзу та національному праву щодо захисту персональних даних і може забезпечуватися через належні канали, зокрема через наявні судові бази даних або Європейський портал електронного правосуддя (e-Justice). З метою обмеження адміністративного навантаження держави-члени мають бути зобов'язані принаймні оприлюднювати судові рішення національних судів апеляційної інстанції або найвищої інстанції.
- (48) Тип даних, які держави-члени мають збирати відповідно до цієї Директиви, за наявності, зосереджується на обмеженій кількості ключових елементів, таких як кількість зловживальних судових проваджень проти громадської участі, класифікованих за типами відповідачів і позивачів, а також за типами позовів, які використовуються для ініціювання таких проваджень. Такі дані необхідні для моніторингу наявності та зростання кількості СППГУ у Союзі, надаючи органам влади та іншим зацікавленим сторонам інформацію для кількісної оцінки та кращого розуміння СППГУ і допомагаючи їм забезпечувати необхідну підтримку особам, які стали об'єктами СППГУ. Доступність таких даних полегшується цифровізацією правосуддя.
- (49) Рекомендація Комісії (ЄС) 2022/758⁵ адресована державам-членам і передбачає комплексний набір заходів, включно з навчанням, підвищенням обізнаності, підтримкою осіб, які зазнали зловживальних судових проваджень проти громадської участі, збором даних, а також звітуванням і моніторингом судових проваджень проти громадської участі. Коли Комісія готує звіт щодо застосування цієї Директиви з урахуванням національного контексту кожної держави-члена, включно з імплементацією Рекомендації (ЄС) 2022/758, вона має підготувати окремий підсумковий звіт у доступному форматі, що містить ключову інформацію щодо застосування гарантій, передбачених цією Директивою, у державах-членах. Комісія має оприлюднити як звіт, так і його підсумок через належні канали, включно з Порталом європейського електронного правосуддя (European e-Justice Portal).
- (50) Ця Директива має застосовуватися без шкоди для захисту, що забезпечується іншими правовими інструментами Союзу, які встановлюють більш сприятливі правила для фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у громадських обговореннях (громадська участь). Зокрема, ця Директива не має на меті зменшувати чи звужувати такі права, як право на свободу вираження поглядів та інформації, і не має на меті жодним чином зменшувати захист, який забезпечується Директивою (ЄС) 2019/1937 Європейського Парламенту і Ради⁶ мірою, якою її імplementовано в національне право. Щодо ситуацій, які підпадають під сферу дії цієї Директиви та Директиви (ЄС) 2019/1937, має застосовуватися захист, передбачений обома актами.
- (51) Норми щодо юрисдикції та застосовного права, викладені в Регламентах (ЄС) № 1215/2012 та (ЄС) № 864/2007, можуть бути актуальними щодо справ СППГУ. Тому важливо, щоб під час будь-якого майбутнього перегляду зазначених Регламентів також оцінювалися специфічні для справ із ознаками СППГУ аспекти

5 Рекомендація Комісії (ЄС) 2022/758 від 27 квітня 2022 року щодо захисту журналістів і правозахисників, які беруть участь у громадській діяльності, від явно необґрунтованих позовів або неправомірних судових проваджень («Strategic lawsuits against public participation») (Офіційний вісник Європейського Союзу L 138, 17.5.2022, с. 30).

6 Директива (ЄС) 2019/1937 Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2019 року про захист осіб, які повідомляють про порушення права Союзу (Офіційний вісник Європейського Союзу L 305, 26.11.2019, с. 17).

правил щодо юрисдикції та застосовного права.

- (52) Ця Директива відповідає основним правам, Хартії основних прав Європейського Союзу та загальним принципам права Союзу. Відповідно цю Директиву слід тлумачити та імплементувати згідно із цими основними правами, зокрема правом на свободу вираження поглядів та інформації, а також правом на ефективний засіб правового захисту, на справедливий судовий розгляд і на доступ до правосуддя. Під час імплементції цієї Директиви всі залучені органи публічної влади в ситуаціях конфлікту між відповідними основними правами мають забезпечити справедливий баланс між такими правами відповідно до принципу пропорційності.
- (53) Відповідно до статей 1 і 2 Протоколу № 22 про позицію Данії, доданого до ДЄС і ДФЄС, Данія не бере участі в ухваленні цієї Директиви і не є зобов'язаною нею та не підлягає її застосуванню.
- (54) Відповідно до статті 3 Протоколу № 21 про позицію Сполученого Королівства та Ірландії щодо простору свободи, безпеки та правосуддя, який додано до ДЄС і ДФЄС, Ірландія листом від 6 липня 2022 року повідомила про своє бажання брати участь в ухваленні та застосуванні цієї Директиви.
- (55) Оскільки цілей цієї Директиви не можна достатньою мірою досягти на рівні держав-членів через відмінності між національними процесуальними законами, але їх можна краще досягти на рівні Союзу завдяки встановленню цією Директивою спільних мінімальних стандартів щодо національних процесуальних гарантій у транскордонних питаннях цивільного та комерційного характеру, Союз може вживати заходів відповідно до принципу субсидіарності, викладеного у статті 5 ДЄС. Відповідно до принципу пропорційності, викладеного в цій статті, ця Директива не виходить за межі необхідного для досягнення зазначених цілей,

ПРИЙНЯЛИ ЦЮ ДИРЕКТИВУ:

РОЗДІЛ I

Загальні положення

СТАТТЯ 1

ПРЕДМЕТ РЕГУЛЮВАННЯ

- ▶ Ця Директива передбачає процесуальні гарантії проти явно необґрунтованих позовів або неправомірних судових процесів у цивільних справах із транскордонним елементом, відкритих проти фізичних та юридичних осіб у зв'язку з їх громадською участю.

СТАТТЯ 2

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

- ▶ Ця Директива застосовується до питань цивільного або комерційного характеру з транскордонним елементом, що розглядаються у цивільному процесі, включно із процедурами щодо тимчасових та забезпечувальних заходів і контрзаходів, незалежно від характеру суду чи трибуналу. Вона не поширюється на питання оподаткування, митні та адміністративні справи, а також відповідальність держави за дії чи бездіяльність, вчинені у межах здійснення владних повноважень (acta iure imperii - акти публічної влади). Ця Директива не застосовується до кримінальних справ чи арбітражу і не обмежує кримінальне процесуальне законодавство.

СТАТТЯ 3

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ

- ▶ Держави-члени можуть запроваджувати або зберігати положення, більш сприятливі для захисту осіб, які здійснюють громадську участь, від явно безпідставних позовів чи зловживальних судових проваджень у цивільних справах, спрямованих проти громадської участі, у тому числі національні положення, що встановлюють більш ефективні процесуальні гарантії щодо права на свободу вираження поглядів та інформацію.

Впровадження цієї Директиви за жодних обставин не може слугувати підставою для зниження рівня гарантій, які вже встановлені державами-членами щодо питань, на які поширюється дія цієї Директиви.

СТАТТЯ 4

ВИЗНАЧЕННЯ

Для цілей цієї Директиви застосовуються такі визначення:

1. «громадська участь» означає будь-яке висловлювання або будь-яку діяльність фізичної або юридичної особи, що здійснюється в рамках реалізації права на свободу вираження поглядів та інформації, свободу мистецтва та науки, або свободу мирних зібрань і об'єднання, а також будь-які підготовчі, допоміжні або супровідні дії, що безпосередньо пов'язані із цим і стосуються питання суспільного інтересу;
2. «питання суспільного інтересу» означає будь-яке питання, яке впливає на громадськість настільки, що громадськість має законні підстави виявляти до нього інтерес, зокрема, у таких сферах, як:
 - a) основоположні права, охорона здоров'я, безпека, довкілля або клімат;
 - b) діяльність фізичної чи юридичної особи, яка є публічною особою в держав-

- ному чи приватному секторі;
- с) питання, що розглядаються законодавчим, виконавчим чи судовим органом, або в межах будь-якого іншого офіційного провадження;
 - д) звинувачення у корупції, шахрайстві чи будь-якому іншому кримінальному або адміністративному правопорушенні, що стосується таких питань;
 - е) діяльність, спрямована на захист цінностей, закріплених у статті 2 Договору про Європейський Союз, зокрема захист демократичних процесів від неправомірного втручання, у тому числі шляхом боротьби з дезінформацією;
3. «Зловживання судовим процесом проти громадської участі» означає судовий процес, який ініційовано не з метою відстоювання чи реалізації своїх прав, а основною метою якого є перешкоджання, обмеження чи покарання за громадську участь, часто за рахунок дисбалансу сил між сторонами та пред'явленням необґрунтованих позовних вимог. Ознаками такої мети є, зокрема:
- а) непропорційний, надмірний чи необґрунтований характер позовних вимог або їх частини, включно з надмірною ціною спору;
 - б) наявність кількох проваджень, ініційованих позивачем або пов'язаними з ним сторонами у подібних справах;
 - с) залякування, переслідування або погрози з боку позивача чи його представників до початку або під час провадження, а також подібні дії позивача у аналогічних чи паралельних справах;
 - д) Недобросовісне використання процесуальних прийомів, таких як затягування провадження, шахрайське або зловживання вибором юрисдикції чи недобросовісне припинення справ на пізнішій стадії процесу.

СТАТТЯ 5

СПРАВИ З ТРАНСКОРДОННИМ ЕЛЕМЕНТОМ

1. Для цілей цієї Директиви справа вважається такою, що має транскордонний характер, якщо тільки обидві сторони не мають місця проживання (доміцилію) на території однієї і тієї самої держави-члена, суд якої прийняв справу до свого провадження, і всі інші обставини, що мають значення для відповідної ситуації, не пов'язані виключно з цією державою-членом.
2. Місце постійного проживання (доміцилій) визначається відповідно до Регламенту (ЄС) № 1215/2012.

РОЗДІЛ II

Загальні правила щодо процесуальних гарантій

СТАТТЯ 6

ЗАЯВИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

1. Держави-члени забезпечують, що у випадках, коли подано позов проти фізичної або юридичної особи, і таке судове провадження (судова справа) має ознаки стратегічного позову проти громадської участі, ця особа має право, відповідно до національного законодавства, подати заяву про швидке припинення провадження:
 - a) забезпечення, передбачене статтею 10;
 - b) дострокове відхилення явно необґрунтованих позовів, як передбачено в Розділі III;
 - c) засоби правового захисту від неправомірних судових проваджень проти громадської участі, як передбачено в Розділі IV.
2. Держави-члени можуть передбачити, що заходи щодо процесуальних гарантій, передбачені в Розділах III і IV, можуть вживатися ex officio судом чи трибуналом, що розглядає справу.

СТАТТЯ 7

ПРИСКОРЕНИЙ РОЗГЛЯД ЗАЯВ ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

1. Держави-члени забезпечують, щоб заяви відповідно до підпунктів (a) та (b) пункту 1 статті 6 розглядалися у прискореному порядку відповідно до національного права, з урахуванням обставин справи, права на ефективний засіб правового захисту та права на справедливий судовий розгляд.
2. Держави-члени забезпечують, щоб заяви відповідно до підпункту (c) пункту 1 статті 6 також розглядалися у прискореному порядку, де це можливо, відповідно до національного права, з урахуванням обставин справи, права на ефективний засіб правового захисту та права на справедливий судовий розгляд.

СТАТТЯ 8

ПОДАЛЬШЕ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПОЗОВНИХ ВИМОГ АБО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

Держави-члени забезпечують, щоб у судових провадженнях, відкритих проти фізичних чи юридичних осіб у зв'язку з їхньою громадською участю, будь-які подальші зміни позовних вимог або процесуальних документів, здійснені позивачем, включно з відкликанням позовів, не впливали на можливість відповідача подати заяву про застосування засобів правового захисту, як це передбачено в Розділі IV, відповідно до національного права.

Положення першого абзацу застосовуються з урахуванням статті 6(2).

СТАТТЯ 9

ПІДТРИМКА ВІДПОВІДАЧА У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Держави-члени забезпечують, щоб суд або трибунал, у провадженні якого перебуває справа, порушена проти фізичних чи юридичних осіб у зв'язку з їхньою громадською участю, міг допускати, що об'єднання, організації, професійні спілки та інші суб'єкти, які відповідно до критеріїв, визначених їхнім національним законодавством, мають законний інтерес у захисті чи сприянні правам осіб, що беруть участь у суспільному обговоренні, можуть надавати підтримку відповідачу, за умови згоди відповідача, або надавати інформацію у таких провадженнях відповідно до національного законодавства.

СТАТТЯ 10

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ ПОЗИВАЧЕМ.

Держави-члени забезпечують, щоб у судових провадженнях, порушених проти фізичних чи юридичних осіб у зв'язку з їхньою з їхньою громадською участю, суд або трибунал міг вимагати, без шкоди для права на доступ до правосуддя, внесення позивачем гарантійного платежу на покриття судових витрат, що може включати витрати на професійну правничу допомогу, понесені відповідачем, а також, якщо це передбачено національним законодавством, відшкодування збитків.

РОЗДІЛ III

Дострокове відхилення явно необґрунтованих позовів

СТАТТЯ 11

ДОСТРОКОВЕ ВІДХИЛЕННЯ ПОЗОВУ

Держави-члени забезпечують, щоб суди і трибунали мали можливість після відповідної перевірки відхилити позови, спрямовані проти громадської участі, як явно безпідставні на якомога більш ранній стадії судового провадження, відповідно до національного законодавства.

СТАТТЯ 12

ТЯГАР ДОКАЗУВАННЯ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ

1. Обов'язок доказування обґрунтованості позову покладається на позивача.
2. Держави-члени забезпечують, щоб у разі подання відповідачем клопотання про дострокове відхилення позову, позивач мав обґрунтувати свої позовні вимоги, такою мірою, щоб суд міг оцінити, що позов не є явно необґрунтованим

СТАТТЯ 13

ОСКАРЖЕННЯ

Держави-члени забезпечують, щоб рішення про дострокове відхилення, ухвалені відповідно до статті 11, підлягало оскарженню.

РОЗДІЛ IV

Засоби правового захисту від зловживання судовими процесами проти громадської участі

СТАТТЯ 14

ВІДШКОДУВАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ.

1. Держави-члени забезпечують, щоб на позивача, який відкрив неправомірні судові провадження проти громадської участі, за рішенням суду могло бути покладено обов'язок нести всі види витрат провадження, які можуть присуджуватися за національним правом, включно з повними витратами відповідача на правничу допомогу, якщо такі витрати не є надмірними.
2. У разі якщо національне законодавство не гарантує повного відшкодування витрат на правничу допомогу понад встановлені розміри у тарифних таблицях, держави-члени забезпечують повне відшкодування таких витрат іншими доступними засобами відповідно до національного законодавства, якщо такі витрати не є надмірними.

СТАТТЯ 15

Штрафні санкції або інші однаково ефективні належні заходи

Держави-члени мають забезпечити, щоб суди чи трибунали, що розглядають неправомірні судові провадження проти участі в громадській діяльності, могли накладати ефективні, пропорційні та стримувальні штрафи або інші не менш ефективні та належні заходи, зокрема виплату відшкодування шкоди чи оприлюднення судового рішення, якщо це передбачено національним правом, на сторону, яка порушила такі провадження.

РОЗДІЛ V

Захист від судових рішень третіх країн

СТАТТЯ 16

ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДМОВИ У ВИЗНАННІ ТА ВИКОНАННІ РІШЕННЯ СУДУ ТРЕТЬОЇ КРАЇНИ

Держави-члени забезпечують, щоб у судових судових процесах проти громадської участі, які стосуються фізичної чи юридичної особи з місцем постійного проживання (доміцилієм) у державі-члені, було відмовлено у визнанні та виконанні рішення суду третьої країни, якщо такі процеси розглядаються (вважаються) явно необґрунтованими або такими, що становлять зловживання судовими процесами проти громадської участі згідно із законодавством держави-члена, в якій запитується таке визнання чи виконання.

СТАТТЯ 17

ЮРИСДИКЦІЯ ЩОДО ПОЗОВІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРОВАДЖЕННЯМИ У ТРЕТІХ КРАЇНАХ

1. Держави-члени забезпечують, щоб у випадку, коли зловживальні судові процеси проти громадської участі були ініційовані позивачем, що має місце проживання або місцезнаходження за межами Союзу, у суді чи трибуналі третьої країни проти фізичної чи юридичної особи, яка має місце проживання або місцезнаходження в державі-члені, така особа могла б звернутися до судів або трибуналів за місцем свого проживання чи місцезнаходження з вимогою про відшкодування шкоди та витрат, понесених у зв'язку з провадженням у суді чи трибуналі третьої країни.
2. Держави-члени можуть обмежувати здійснення юрисдикції за пунктом 1 на час, коли провадження у третій країні ще триває.

РОЗДІЛ VI

Прикінцеві положення

СТАТТЯ 18

СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ ДВОСТОРОННІМИ ТА БАГАТОСТОРОННІМИ КОНВЕНЦІЯМИ ТА УГОДАМИ

Ця Директива не впливає на застосування двосторонніх та багатосторонніх угод і конвенцій, укладених між третьою державою та Союзом або державою-членом до 6 травня 2024 року.

СТАТТЯ 19

ІНФОРМАЦІЯ ТА ПРОЗОРИСТЬ

1. Держави-члени забезпечують, щоб фізичні та юридичні особи, які здійснюють громадську участь, передбачену статтею 6, мали доступ до інформації про наявні процесуальні гарантії та засоби правового захисту, а також про існуючі заходи підтримки, зокрема правову, фінансову та психологічну допомогу, якщо такі заходи передбачені та доступні.
2. Інформація, зазначена в першому абзаці, має включати будь-яку наявну інформацію про кампанії з підвищення рівня обізнаності, за потреби – у співпраці з відповідними організаціями громадянського суспільства та іншими заінтересованими сторонами.
3. Таку інформацію слід надавати в одному місці у легкодоступному форматі через належний канал, наприклад через інформаційний центр, наявний контактний пункт або електронний шлюз, зокрема Європейський портал електронного правосуддя.
4. Держави-члени забезпечують, щоб правова допомога у транскордонних цивільних провадженнях надавалася відповідно до Директиви Ради 2003/8/ЄС⁷
5. Держави-члени оприлюднюють у легкодоступному електронному форматі будь-які остаточні судові рішення, ухвалені їхніми національними судами апеляційної інстанції або найвищої інстанції у справах, що підпадають під дію цієї Директиви. Таке оприлюднення здійснюється відповідно до національного права.

СТАТТЯ 20

ЗБИРАННЯ ДАНИХ

Держави-члени щороку та за наявності надають до Комісії, бажано в узагальненому вигляді, дані щодо заяв і рішень, згаданих у Розділах II, III, IV і V, а саме:

- a) кількість неправомірних судових проваджень проти громадської участі, ініційованих у відповідному році;
- b) кількість судових проваджень, класифікованих за типами відповідача та позивача;
- c) вид позову, поданого на підставі цієї Директиви.

СТАТТЯ 21

ОЦІНЮВАННЯ ТА ПЕРЕГЛЯД

Держави-члени до 7 травня 2030 року надають Комісії наявні дані щодо застосування цієї Директиви, зокрема дані, які показують, як особи, проти яких відкрито судові провадження проти участі громадськості, скористалися гарантіями, передбаченими цією Ди-

⁷ Директива Ради 2003/8/ЄС від 27 січня 2003 року щодо поліпшення доступу до правосуддя в транскордонних справах шляхом встановлення мінімальних спільних правил стосовно правової допомоги у таких справах (Офіційний вісник Європейського Союзу L 26, 31.1.2003, с. 41).

рективою. На підставі наданої інформації Комісія не пізніше 7 травня 2031 року і надалі кожні п'ять років подає до Європейського Парламенту і Ради звіт про застосування цієї Директиви. У зазначеному звіті надається оцінка розвитку ситуації щодо неправомірних судових проваджень проти участі громадськості та впливу цієї Директиви в державах-членах із урахуванням національного контексту в кожній державі-члені, включно з імплементацією Рекомендації (ЄС) 2022/758. За потреби до звіту додаються пропозиції щодо внесення змін до цієї Директиви. Звіт Комісії оприлюднюється.

СТАТТЯ 22

ТРАНСПОЗИЦІЯ

1. Держави-члени до 7 травня 2026 року вводять у дію закони, підзаконні акти та адміністративні положення, необхідні для виконання цієї Директиви. Вони негайно повідомляють про це Комісію.

У таких актах, що приймаються державами-членами, мають міститися посилання на цю Директиву або під час їхнього офіційного опублікування вони мають супроводжуватися таким посиланням. Способи здійснення такого посилання визначають держави-члени.

2. Держави-члени надають Комісії тексти основних положень національного законодавства, ухвалених ними у сфері, що охоплюється цією Директивою.

СТАТТЯ 23

НАБРАННЯ ЧИННОСТІ

Ця Директива набирає чинності на двадцятий день після її опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

СТАТТЯ 24

АДРЕСАТИ

Ця Директива адресована державам-членам.

Вчинено в Брюсселі, 11 квітня 2024 року.

За Європейський парламент –

Голова

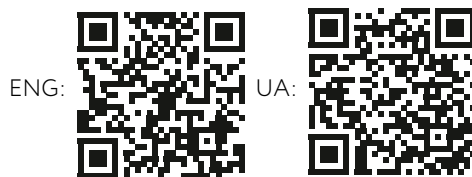
R. METSOLA

За Раду –

Голова

H. LAHBIB

ДИРЕКТИВА (ЄС) 2024/1069
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ

КИЇВ / 2025
ANTI-SLAPP EU